

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Ekonomická fakulta

POSUDOK OPONENTA HABILITAČNEJ PRÁCE

Téma: Tvorba a využitie kompozitného indexu pri poskytovaní sociálnych služieb pre seniorov na úrovni miestnej samosprávy
Typ záverečnej práce: Habilitačná práca
Odbor HIK: Verejná ekonomika a služby
Študijný odbor: **Ekonómia a manažment**
Autor: Ing. Alena Kaščáková, PhD.
Oponent: doc. Ing. Iveta Stankovičová, PhD.

<p>1. Aktuálnosť zvolenej témy:</p>	<p>Zvolenú tému považujem za vysoko aktuálnu. Od roku 2009 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR) vypracováva a zverejňuje dokument s názvom Národné priority rozvoja sociálnych služieb (NPRSS). Cieľom a účelom tohto dokumentu je cyklicky pozitívne ovplyvňovať rozvoj sociálnych služieb v SR. Definuje politiky smerovania sociálnych služieb na národnej aj miestnej úrovni a následne formuluje základné priority tohto rozvoja. Aktuálne je platný NPRSS na roky 2021-2030.</p> <p>Populačné starnutie obyvateľstva predstavuje a bude na Slovensku predstavovať hlavnú výzvu pre stanovovanie priorít ďalšieho rozvoja sociálnych služieb. Tieto sa budú poskytovať v kontexte veľmi nízkej plodnosti, zvyšovania ekonomického zaťaženia produktívnej populácie a dramatického nárastu počtu 65-ročných a starších osôb. Predpokladá sa pritom, že väčšina rokov ich dožitia bude sprevádzaná obmedzeniami pri vykonávaní bežných denných činností a odkázanosťou na pomoc iných ľudí – blízkych alebo formálnych opatrovateľských služieb. Tieto by mali byť organizované a poskytované tak, aby sa starším osobám umožnilo čo najdlhšie zotrvať v ich prirodzenom (osobitne domácom) prostredí.</p> <p>Aj Banskobystrický samosprávny kraj reaguje na aktuálne výzvy NPRSS 2021-2030 a participuje na riešení projektu zriadenia Centier integrovanej sociálnej a zdravotnej starostlivosti pre seniorov, ktoré by vytvorili podmienky pre zotrvanie občanov v prirodzenom domácom prostredí pri súčasnom zabezpečení dostupnosti sociálnych služieb na komunitnej úrovni.</p> <p>Metodika výberu obcí, ktorá je popísaná v predkladanej habilitačnej práci, využíva kvantitatívne metódy a identifikuje oblasti (domény), ktoré signalizujú potrebu zvýšenia sociálnych služieb pre seniorov v sledovanom regióne. Vo vybraných doménach identifikuje konkrétne ukazovatele,</p>
--	---

	<p>navrhuje možnosti ich agregácie do kompozitného ukazovateľa (indexu) a interpretuje jeho hodnoty. Výsledkom je identifikácia obcí s najnižším sociálno-ekonomickým potenciálom a najintenzívnejšou potrebou podpory v oblasti sociálnych služieb v Banskobystrickom samosprávnom kraji. Po pilotnom využití tohto kvantitatívneho prístupu je možné uvažovať aj o aplikácii v ďalších regiónoch Slovenska.</p>
<p>2. Vhodnosť zvolených metód:</p>	<p>Pri spracovaní témy habilitačnej práce "Tvorba a využitie kompozitného indexu pri poskytovaní sociálnych služieb pre seniorov na úrovni miestnej samosprávy" habilitantka zvolila hlavne kvantitatívne matematicko-štatistické metódy a prístupy. Voľba metód vychádza z analýzy skúmanej problematiky a dlhodobého vedecko-výskumného zamerania habilitantky.</p> <p>Základom pre voľbu vhodných metód je cieľ práce, ktorý bol definovaný nasledovne (str. 52): "Preskúmať možnosti a obmedzenia využívania kompozitného indexu v prostredí verejného sektora pri realizácii poskytovania sociálnych služieb pre seniorov na úrovni miestnej samosprávy." Konštrukcii kompozitného indexu je venovaná 4. kapitola a boli k tomu využité viacrozmerné štatistické metódy (analýza hlavných komponentov, faktorová a zhluková analýza) a DEA metóda. Pri výbere ukazovateľov pre tvorbu indexu bola použitá exploratívna, popisná a korelačná analýza. Pre stanovenie váh vybraných ukazovateľov boli využité viaceré metódy (napr. bodovacia, Saatyho, exaktná).</p> <p>Jednotlivé metódy boli aplikované na údajovú základňu obcí v Banskobystrickom samosprávnom kraji, ktoré autorka čerpala hlavne z databáz Štatistického úradu SR, ÚPSVaR, INECO a Portálu hospodárenia miest a obcí a VUC.</p> <p>Autorka veľmi výstižne a erudovane popisuje klady aj zápory zvolených metód.</p> <p>Záverom je možné konštatovať, že použité metódy boli vhodne zvolené a aj použité.</p>
<p>3. Prínosy habilitačnej práce:</p>	<p>Za prínosy habilitačnej práce možno považovať nasledovné výsledky:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vymedzenie podstaty kompozitných indexov, prístupy a hlavné zásady ich konštrukcie, analýza kladov a záporov takýchto viacrozmerných ukazovateľov. 2. Analýza systému sociálnych služieb v SR so zameraním hlavne na systém dlhodobej starostlivosti o seniorov. Závety: V SR je viacúrovňový systém zabezpečenia, ktorý však nie je prepojený a chýba koordinácia služieb v prospech riešenia individuálnych potrieb a situácie občana. Zdravotná starostlivosť a sociálne služby sú 2 oddelené systémy s vlastnou legislatívou a normami. Transformácia sociálnych služieb v SR začala v roku 2012, systém je však aj v súčasnosti rozdrobený a nie je komplexný. Problémy sú hlavne v malých obciach.

	<p>3. Nájdenie a definovanie oblastí (domén), ktoré má obsahovať výsledný kompozitný index pre hodnotenie sociálnej starostlivosti o seniorov na miestnej úrovni. V práci boli definované 3 domény: demografická D, ekonomická E a sociálna S, ktoré signalizujú potrebu zvýšenia sociálnych služieb pre seniorov v sledovanom regióne. Ďalej v týchto doménach autorka spolu identifikovala 11 konkrétnych ukazovateľov (str. 97), navrhla možnosti ich agregácie do kompozitného ukazovateľa (indexu), navrhla a vypočítala váhy ukazovateľov pre výpočet indexu a interpretovala výsledné hodnoty indexu.</p> <p>4. Charakteristika demografickej situácie v Banskobystrickom samosprávnom kraji (BBSK) a analýza úrovne sociálnych služieb pre seniorov v tomto kraji na základe získaných údajov. Záver: Počet čakateľov dvojnásobne prevyšuje kapacitu zariadení v kraji. Demografickým špecifikom kraja je nízka hustota obyvateľstva (70 obyvateľov na 1 km²). Kapacita zariadení dlhodobej starostlivosti v kraji síce rastie, ale nepokrýva dlhodobý rastúci trend starnutia populácie a potreby seniorov.</p> <p>5. Možnosti sledovania a analýza ekonomického potenciálu BBSK. Závěry: Postupné znižovanie počtu osôb v ekonomicky aktívnom veku, nerovnomerné rozloženie miery evidovanej nezamestnanosti v okresoch BBSK.</p> <p>6. Nepriaznivú situáciu v oblasti poskytovania sociálnych služieb v BBSK má za úlohu čiastočne riešiť pilotný projekt budovania Centier integrovaných sociálnych služieb pre seniorov. Tieto centrá by mali slúžiť na integráciu sociálnych a zdravotných služieb horizontálne aj vertikálne. Horizontálne prepoja niekoľko malých obcí a tak budú poskytovať služby pre celý región. Vertikálne budú platformou pre prepojenie týchto služieb na lokálnej, regionálnej a národnej úrovni.</p> <p>7. Na základe výsledných hodnôt kompozitného indexu bola vykonaná identifikácia obcí s najnižším sociálno-ekonomickým potenciálom a najintenzívnejšou potrebou podpory v oblasti sociálnych služieb v BBSK. Z celkového počtu obcí (516) bola vybraná štvrtina obcí (129) s najhoršími výsledkami. Ide prevažne o malé obce z juhu Slovenska s vysokým podielom obyvateľov nad 80 rokov, záporným migračným saldóm a s vysokou mierou nezamestnanosti (sú to hlavne obce z okresov Poltár, R. Sobota a Revúca).</p> <p>8. Po pilotnom využití tohto kvantitatívneho prístupu v BBSK je možné uvažovať aj o aplikácii v ďalších regiónoch Slovenska. Autorka však správne upozorňuje na potrebu prepočítania doménových váh podľa hodnôt jednotlivých ukazovateľov v obciach týchto regiónov, resp. krajoch.</p>
<p>4. Zhodnotenie publikačnej, vedeckovýskumnej</p>	<p>Publikačná činnosť habilitantky je za 29 rokov jej pedagogickej praxe veľmi bohatá a vysoko prekračuje minimálne požiadavky. Celkový počet výstupov jej tvorivej</p>

<p>a pedagogickej činnosti habilitanta</p>	<p>činnosti dosiahol 132, z toho za posledných 6 rokov 56. Počet výstupov registrovaných v databázach WoS a Scopus je 32. Vydala 2 monografie (6,74 AH a 21,21 AH), je spoluautorkou 1 učebnice a 7 skrípt.</p> <p>Celkový počet ohlasov na jej tvorivú činnosť dosiahol 206 a z toho v databázach WoS a Scopus 139 (109 v zahraničí a 30 doma).</p> <p>Pedagogickú prax začala v roku 1992 na Ekonomickej fakulte UMB v B. Bystrici, kde pôsobí doteraz, čiže 29 rokov a 130 dní. Učí predmety z oblasti kvantitatívnych metód, ako sú Štatistika, Demografia, Analytické metódy vo verejnom sektore, Kvalitatívny a kvantitatívny výskum v podniku a ďalšie v slovenskom ale aj anglickom jazyku.</p> <p>V rokoch 2012 až 2015 sa zúčastnila 4 krát na učiteľskej mobilite v rámci programu Erasmus na VŠE v Prahe (2x) a Uniwersytete Ekonomicznej we Wrocławiu (2x).</p> <p>Vo výskumnej oblasti sa zameriava na oblasť konštrukcie a využitia kompozitných indexov, na aktívne starnutie populácie na Slovensku, na ekonomickú situáciu hospodárenia domácnosti v SR, na hodnotenie neplatenj práce v domácnostiach SR a podobne.</p>
<p>5. Otázky pre autora pri obhajobe práce:</p>	<p>1. Aké sú hlavné prvky (črty, vlastnosti), ktoré odlišujú komunitnú starostlivosť od inštitucionálnej starostlivosti o seniorov?</p> <p>2. Vysvetlite prečo je potrebné pri výpočte navrhnutého kompozitného indexu pre iné samosprávne kraje prepočítať váhy jednotlivých ukazovateľov.</p>
<p>6. Záverečné odporúčanie k návrhu udelenia vedecko-pedagogického titulu:</p>	<p>Na základe predloženej habilitačnej práce, zhodnotenia publikačnej, vedeckovýskumnej a pedagogickej činnosti habilitantky odporúčam udelenie vedecko-pedagogického titulu docent Ing. Alene Kaščákovéj, PhD. v odbore habilitačného a inauguračného konania Verejná ekonomika a služby v študijnom odbore ekonómia a manažment.</p>

V Bratislave, dňa 22.4.2022

.....
Podpis